

İklim Kanunu ve Paris Anlaşması Hakkında Merak Edilenler:

- **Soru:** "İklim Kanunu ekonomimize zarar verecek, işlerimizi elimizden alacak mı?"

Cevap: Hayır, Kanun ve Paris Anlaşması (Madde 2.1(c), 4.15) düşük emisyonlu kalkınmayı hedeflerken, yeşil sektörlerde yeni iş imkanları yaratmayı ve dönüşümün ekonomik etkilerini dikkate almayı amaçlar.

- **Soru:** "Bu anlaşmalar ülkemizin kendi kararlarını almasını engelliyor mu?"

Cevap: Paris Anlaşması (Madde 4.2) ülkelerin kendi ulusal hedeflerini belirlemesine izin verir ve hatta anlaşmadan çekilme hakkı da tanır (Madde 28.1), bu da ulusal egemenliğin korunduğunu gösterir.

- **Soru:** "Bu kanun ve anlaşma bağlayıcı değil mi, hedeflere ulaşmada yetersiz mi kalacak?"

Cevap: Paris Anlaşması (Madde 15.2) geniş katılım için 'cezai olmayan' bir uyum mekanizmasına dayanır, ancak Türkiye 2053'e kadar 'Net Sıfır Emisyon' gibi iddialı ve kararlı bir hedef belirlemiştir (Paris Anlaşması Madde 2.1(a)).

- **Soru:** "Yeşil İklim Fonu, zengin ülkelere fakir ülkelere haksız bir para transferi mi?"

Cevap: Bu fon, gelişmiş ülkelerin iklim değişikliğiyle mücadelede gelişmekte olan ülkelere finansal destek sağlama yükümlülüğünün bir parçasıdır ve küresel iklim adaletini hedefler (Paris Anlaşması Madde 9.1).

- **Soru:** "Gelişmekte olan ülkeler olarak bize haksız bir yük mü biniyor?"

Cevap: Anlaşma (Madde 2.2, 4.5), 'ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar' ilkesini benimser ve gelişmekte olan ülkelere destek sağlanmasını öngörerek adil bir yük paylaşımı amaçlar.

- **Soru:** "İklim Kanunu, hayvan yetiştiriciliğini bitirip bizi yapay et yemeye mi zorlayacak?"

Cevap: Hayır, ne Paris Anlaşması (Madde 2.1(b)) ne de İklim Kanunu metninde böyle bir düzenleme bulunmamaktadır; aksine, gıda güvenliğini koruma amacı taşınmaktadır ve bu iddialar gerçeği yansıtmamaktadır.

Geleceğimiz İçin Ortak Sorumluluk

Sağlıklı bir çevre ve sürdürülebilir bir gelecek hepimizin ortak sorumluluğudur. Bu kanun, doğru ve adil bir geçişle, ülkemizi ve dünyamızı daha yaşanabilir kılma yolunda atılmış kararlı bir adımdır.

Paris İklim Anlaşması ve Türkiye İklim Kanunu: Hukuki Dayanaklar, Eleştiriler ve Komplo Teorileri Üzerine Kapsamlı Bir Analiz

Küresel İklim Politikalarının Hukuki Çerçevesi ve Türkiye'nin Konumu

Küresel iklim değişikliği, günümüzün en acil ve karmaşık sorunlarından biri olarak dünya gündemini meşgul etmektedir. Sıcaklık ve hava koşullarındaki uzun vadeli değişimleri ifade eden iklim değişikliği, doğal olayların bir sonucu olabileceği gibi, özellikle Sanayi Devrimi sonrası artan insan faaliyetleri, başta kömür, petrol ve gaz gibi fosil yakıtların yakılmasıyla ortaya çıkan sera gazı emisyonları nedeniyle ana etken haline gelmiştir. Bu emisyonlar, Dünya'nın etrafını bir battaniye gibi sararak güneş ısınıpı hapseder ve sıcaklıkları artırır.

İklim değişikliğinin etkileri, insan sağlığından gıda güvenliğine, barınmadan genel güvenliğe kadar pek çok temel alanda hissedilmektedir. Orman yangınları gibi son yıllarda yaşanan olaylar, bu etkilerin kişisel deneyimlerle dahi somutlaştığını göstermektedir. Küresel bir tehdit olarak ortaya çıkan bu durum, uluslararası işbirliğini ve ulusal düzeyde hukuki düzenlemeleri zorunlu kılmıştır. İklim değişikliğinin somut ve yerel etkileri, uluslararası işbirliğinin ve ulusal yasal düzenlemelerin hızlandırılmasında kritik bir motivasyon kaynağıdır; bu, küresel sorunların soyut kalmayıp, bireysel deneyimler üzerinden aciliyet kazanarak politika yapımını nasıl etkilediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Uluslararası Hukuki Çerçeve ve Türkiye'nin Katılımı

İklim değişikliğinin küresel çapta olumsuz etkileri tüm insanlık için bir tehdit haline geldiğinde, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kurumlar tarafından birçok hukuki ve ekonomik planlama yapılmıştır. Bu çabaların en önemlilerinden biri, 2015 yılında imzalanan Paris İklim Anlaşması'dır. Bu anlaşma, küresel ısınmanın 2°C'nin oldukça altında tutulması ve tercihen 1.5°C ile sınırlandırılması hedefiyle geniş katılımlı bir uluslararası uzlaşpı sağlamıştır.

Türkiye, iklim değişikliklerinden en çok etkilenecek ülkeler arasında yer alması nedeniyle, bu küresel çabalara aktif olarak katılmıştır. Ülke, 2004 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne taraf olmuş, ardından 2021 yılında Paris İklim Anlaşması'nı onaylamıştır. Paris Anlaşması gibi uluslararası çevre anlaşmaları, sadece küresel işbirliği platformları olmakla kalmayıp, aynı zamanda taraf devletlerin iç hukuk sistemlerinde dönüşümü tetikleyen ve ulusal politika gündemlerini belirleyen güçlü araçlardır. Bu durum, uluslararası hukukun, ulusal egemenlik üzerindeki dolaylı ancak belirleyici etkisini göstermektedir.

İç Hukuka Yansması

Paris İklim Anlaşması'na taraf olmakla birlikte Türkiye, 2053 yılına kadar "Net Sıfır Emisyon" hedefine ulaşma taahhüdünde bulunmuştur. Net sıfır emisyon, insan faaliyetleri sonucu üretilen sera gazı miktarını, yeryüzü tarafından doğal olarak emilen sera gazı miktarıyla eşitlemek anlamına gelmektedir. Bu hedef, atmosferin yükünü hafifletmeyi ve küresel ısınma ile iklim değişikliğini önlemeyi amaçlayan önemli bir vizyon olarak kabul edilmektedir.

Bu iddialı hedef doğrultusunda, uluslararası sözleşmenin iç hukuka yansımaları büyük önem taşımıştır. Her ne kadar Anayasa'nın 56. maddesinde "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir" hükmü yer alsa da, Paris Anlaşması sonrası bağlayıcı ve kapsamlı bir ulusal yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu açıkça görülmüştür. Bu bağlamda, hem kamu hem de özel sektörün sorumluluklarını belirlemek, sera gazı emisyonlarını azaltmak ve iklim değişikliğine uyum mekanizmalarını geliştirmek amacıyla yeni bir yasal altyapı olan İklim Kanunu hazırlanmıştır. İklim Kanunu, Türkiye'nin uluslararası iklim taahhütlerini iç hukuka aktarma ve çevresel sorumlulukları daha somut bir yasal zemine oturtma çabasının bir sonucudur. Bu durum, uluslararası hukukun sadece devletlerarası ilişkileri değil, aynı zamanda ulusal yönetim ve düzenleme pratiklerini de derinden etkilediğini ve yönlendirdiğini göstermektedir. "Net Sıfır Emisyon" hedefi, bir ülkenin ekonomik ve sosyal yapısında köklü bir dönüşümü tetikleyen stratejik bir kalkınma vizyonu olarak işlev görmektedir. Bu hedef, sadece çevresel bir amaç olmanın ötesinde, enerji, sanayi, tarım gibi tüm sektörlerde yeşil dönüşümü teşvik eden bir yol haritası sunmaktadır.

Paris İklim Anlaşması'nın Temel Hedefleri ve Hukuki Yapısı

Paris İklim Anlaşması, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede uluslararası işbirliğinin temelini oluşturan kritik bir dönüm noktasıdır. Anlaşma'nın kendine özgü hukuki yapısı ve uluslararası çevre hukukundaki "soft law" niteliği, hem başarıları hem de eleştiri noktalarını beraberinde getirmiştir.

Anlaşmanın Genel Hedefleri ve Uygulama İlkeleri

Anlaşma'nın temel hedefleri, Madde 2, Paragraf 1'de açıkça belirtilmiştir:

- **Sıcaklık Hedefi (Madde 2, Paragraf 1(a)):** Küresel ortalama sıcaklık artışını sanayileşme öncesi seviyeye göre 2°C'nin oldukça altında tutmak ve 1.5°C ile sınırlamak için çaba göstermek, iklim değişikliği risk ve etkilerini önemli ölçüde azaltmayı amaçlamaktadır.
- **Uyum ve Direnç (Madde 2, Paragraf 1(b)):** Gıda üretimini tehdit etmeyecek şekilde iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum sağlama kabiliyetini artırmak, iklim değişikliğine direnci geliştirmek ve düşük emisyonlu kalkınmayı teşvik etmek hedeflenmektedir.
- **Finans Akışları (Madde 2, Paragraf 1(c)):** Finans akışlarını düşük sera gazı emisyonları ve iklim değişikliğine dirençli kalkınmaya yönelik eğilimle tutarlı hale getirmek de Anlaşma'nın temel amaçları arasındadır.

Anlaşma'nın uygulanmasında belirleyici olan ilkeler ise Madde 2, Paragraf 2'de yer almaktadır. Bu maddeye göre, Anlaşma "farklı ulusal koşullar ışığında, hakkaniyet, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesi ve tarafların görece kabiliyetlerini yansıtacak şekilde" uygulanacaktır.¹ Bu ilke, Anlaşma'nın hem küresel bir çerçeve sunma hem de ulusal farklılıkları ve gelişmişlik düzeylerini gözetme çabasını yansıtmaktadır. Bu durum, uluslararası hukukun egemen devletlerin özerkliği ile küresel ortak fayda arasındaki temel gerilimin bir yansımasıdır.

Ulusal Katkı Beyanları (NDC'ler) ve "Tabandan Yukarı" Yaklaşım

Paris Anlaşması'nın en karakteristik özelliklerinden biri, ulusal katkı beyanları (NDC'ler) sistemidir.

- **İddialı Çabalar ve Ulusal Katkılar (Madde 3):** Anlaşma, tüm Tarafların, Madde 2'de belirtilen amacına ulaşmak için "ulusal katkılar doğrultusunda" "iddialı çabalar"

üstleneceklerini ve bunları tebliğ edeceklerini hükme bağlar.¹ Bu, katkıların ulusal düzeyde belirlendiğini ve merkezi bir dayatma yerine gönüllülük esasına dayandığını ima etmektedir.

- **NDC'lerin Hazırlanması ve Uygulanması (Madde 4, Paragraf 2):** Her Taraf, ulaşmayı amaçladığı ulusal katkıları kendisi hazırlar, tebliğ eder ve muhafaza eder. Taraflar, bu katkıların hedeflerine ulaşmak amacıyla ülke içi azaltım tedbirleri uygular. Bu "tabandan yukarı" (bottom-up) yaklaşım, ülkelerin katılımını teşvik ederek Anlaşma'nın neredeyse her ülke tarafından onaylanmasını sağlamıştır.
- **İlerleme (Madde 4, Paragraf 3):** Anlaşma, Tarafların müteakip ulusal katkılarının, o sırada geçerli olan ulusal katkıya kıyasla bir ilerleme içermesi ve farklı ulusal koşullar ışığında, mümkün olan en iddialı seviyeleri sunması gerektiğini belirtir.

Uyum Mekanizması

Paris Anlaşması'nın en belirleyici özelliklerinden biri, Madde 15, Paragraf 2'de açıkça belirtilen "cezai olmayan" uyum mekanizmasıdır. Bu maddeye göre, uyum mekanizması "uzman bazlı ve kolaylaştırıcı yapıdaki bir komiteden oluşup, şeffaf, çekişmesiz ve cezai olmayan bir şekilde işler". Komite, Tarafların görece kabiliyetlerine ve ulusal koşullarına özellikle dikkat eder. Bu hüküm, yaptırım eksikliği eleştirisinin doğrudan hukuki dayanağını oluşturmakta ve Anlaşma'nın geniş katılımı sağlamak adına bilinçli olarak bu yolu seçtiğini göstermektedir. Paris Anlaşması, egemen devletlerin rızasına ve katılımına öncelik veren bir "yumuşak hukuk" modeli benimsemiştir. Bu stratejik tercih, küresel bir uzlaşa sağlamada başarılı olsa da, taahhütlerin yerine getirilmemesi durumunda somut hukuki sonuçların olmaması algısını pekiştirerek, Anlaşma'nın etkinliğine dair sürekli tartışmalara yol açmaktadır. Bu, uluslararası hukukun küresel sorunlara karşı kolektif eylem ihtiyacı ile ulusal egemenlik arasındaki hassas dengeyi yönetme çabasının bir göstergesidir.

Anlaşmadan Çekilme Hakkı

Anlaşma, Taraflara belirli koşullar altında çekilme hakkı tanımaktadır. Madde 28, Paragraf 1'e göre, Anlaşma'nın, bir Taraf için yürürlüğe girdiği tarihten üç yıl sonrasında itibaren söz konusu Taraf, yazılı bildirimde bulunarak Anlaşma'dan çekilebilir. Bu hüküm, ulusal egemenliğin uluslararası hukuk çerçevesinde dahi kullanılabileceğini göstermektedir. Ancak bu hakkın belirli koşullara tabi olması, Anlaşma'nın belli bir süre bağlayıcılığını koruduğu algısını yaratmakta ve bu da egemenliğin geçici olarak kısıtlandığı endişesini besleyebilmektedir. Anlaşma'nın çekilme maddesi ve ulusal katkıların ulusal düzeyde belirlenmesi, devletlerin egemenlik haklarını koruma arzusunu yansıtır. Ancak, bu haklar belirli koşullara tabidir ve NDC'lerin "iddialı" ve "ilerleme" içermesi beklentisi, ulusal politikalar üzerinde dolaylı bir baskı oluşturur. Bu durum, uluslararası çevre hukukunun, ulus-devletlerin özerkliğini tamamen göz ardı edemeyeceğini, ancak küresel bir soruna çözüm bulma adına bu özerkliği belirli ölçüde şekillendirme çabasında olduğunu göstermektedir. Paris Anlaşması, küresel çevre hedeflerine ulaşma zorunluluğu ile ulus-devletlerin kendi iç dinamiklerini ve egemenliklerini koruma arzusu arasında sürekli bir müzakere alanı yaratmaktadır. Anlaşma metnindeki esneklik ve çekilme hakkı gibi hükümler, bu gerilimi yönetmeye yönelik stratejik girişimlerdir, ancak aynı zamanda eleştirilere de zemin hazırlamaktadır.

Türkiye İklim Kanunu: Gerekçesi, Kapsamı ve Ulusal Hedefler

Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadeledeki ulusal hukuki adımı olan İklim Kanunu, ülkenin uluslararası taahhütlerini iç hukuka yansıtma ve kapsamlı bir çerçeve oluşturma çabasının bir sonucudur.

Kanunun Gerekçesi ve Uluslararası Uyum

Türkiye, iklim değişikliklerinden en çok etkilenen ülkeler arasında yer almaktadır ve Paris Anlaşması'na taraf olmasıyla 2053 yılına kadar net sıfır emisyonu ulaşma taahhüdünde bulunmuştur. Bu uluslararası taahhüdün iç hukuka yansıtılması, ulusal düzeyde iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik yasal, kurumsal ve stratejik çerçevenin oluşturulmasını zorunlu kılmıştır. Anayasa'nın 56. maddesi çevrenin korunmasını devlete ve vatandaşlara ödev olarak yüklese de, Paris Anlaşması sonrası bağlayıcı ve kapsamlı bir ulusal yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu açıkça kabul edilmiştir. Bu çerçevede, hem kamu hem de özel sektörün sorumluluklarının belirlenmesi, sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine uyum mekanizmalarının geliştirilmesi amacıyla yeni bir yasal altyapı hazırlanmıştır. İklim Kanunu, Türkiye'nin uluslararası iklim taahhütlerini iç hukuka aktarma ve çevresel sorumlulukları daha somut bir yasal zemine oturtma çabasının bir sonucudur. Bu durum, uluslararası hukukun sadece devletlerarası ilişkileri değil, aynı zamanda ulusal yönetim ve düzenleme pratiklerini de derinden etkilediğini ve yönlendirdiğini göstermektedir.

Paris Anlaşması ve İklim Kanunu Arasındaki İlişki

Paris Anlaşması ve Türkiye'nin yeni İklim Kanunu arasındaki ilişki, uluslararası bir taahhüdün ulusal mevzuata aktarılması ve somut uygulama mekanizmalarıyla desteklenmesi ekseninde şekillenmektedir:

- **Taahhütlerin Yasal Dayanağı:** Paris Anlaşması, Türkiye'nin küresel iklim değişikliği mücadelesine verdiği uluslararası taahhütleri içermektedir. İklim Kanunu ise, Türkiye'nin Paris Anlaşması kapsamında vermiş olduğu bu taahhütleri, yani Ulusal Katkı Beyanı'ndaki (NDC) hedefleri (2038'de %41 artıştan azaltım ve 2053 net sıfır emisyon gibi), ulusal hukuka aktaran ve bu hedeflere ulaşılmasını sağlayacak yasal çerçeveyi oluşturan birincil mevzuattır.
- **Uygulama Mekanizmaları:** Paris Anlaşması, üye ülkelerin emisyon azaltım ve uyum eylemlerine yönelik bir çerçeve sunarken, detaylı uygulama usullerinin belirlenmesini taraf ülkelere bırakmaktadır. İklim Kanunu, işte bu detaylı uygulama usullerini, yani sera gazı emisyonlarının azaltılmasına, iklim değişikliğine uyuma yönelik faaliyetleri ve bunların planlama-uygulama araçlarını düzenleyerek Paris Anlaşması'nın ulusal düzeyde hayata geçirilmesini sağlamaktadır. Örneğin, Kanun'un içerdiği Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) gibi düzenlemeler, Paris Anlaşması'nın öngördüğü piyasa mekanizmaları ile uyumlu olarak, karbon emisyonlarını azaltma hedeflerine ulaşmak için somut araçlar sunar.
- **Yeşil Kalkınma ve Uluslararası Uyum:** İklim Kanunu'nun "yeşil kalkınma vizyonu" ve "net sıfır emisyon" hedefi, Türkiye'nin Paris Anlaşması doğrultusundaki uzun vadeli stratejisini yansıtmaktadır. Bu Kanun, Türkiye'nin uluslararası iklim politikalarına uyumunu artırarak, özellikle Avrupa Birliği'nin Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) gibi uygulamaları karşısında Türkiye'nin rekabet gücünü korumasına yardımcı olmayı hedeflemektedir.

Kanunun Kapsamı ve Temel Hükümleri

İklim Kanunu Taslağı, 20 Şubat 2025 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuş, komisyon görüşmelerinin ardından kabul edilerek 09.07.2025 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 20 ana madde ve 2 geçici maddeden oluşan bu kanun, aslında bir "çerçeve" niteliği taşımaktadır.

Kanunun temel sorumluluk ve yükümlülükleri şunları içermektedir:

- İklim değişikliği ile mücadele kapsamında, tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin iş birliği yapmasına yönelik çeşitli sorumluluk ve yükümlülükler belirlenmiştir.
- 2053 Net Sıfır Emisyon Hedefi doğrultusunda, sera gazı emisyonlarının azaltımı ve iklim değişikliğine uyum faaliyetleri için bir çerçeve oluşturulması öngörülmüştür.
- Kamu kurumlarının kendi faaliyetlerini belirlenen stratejilere uyumlu hale getirmesine yönelik sorumluluklar yer almaktadır.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın kamu kurumlarının sera gazı azaltım politikalarını belirlemesi, yeşil dönüşümü teşvik etmesi ve sürdürülebilirlik hedeflerini hayata geçirilmesi, belirlenen hedeflerin sektörel bazda çeşitlendirilmesi ve uygulanabilir hale getirilmesi için teknik ve operasyonel çerçeveler
- Enerji, su ve hammadde verimliliği,
- Kirliliğin kaynağında önlenmesi,
- Karbon ayak izinin azaltılması,
- Alternatif temiz veya düşük karbonlu yakıtların ve hammaddelerin kullanımı,
- Temiz teknolojilerin kullanımının ve sıfır atık uygulamasının yaygınlaştırılması

Gibi konular yer almaktadır.

Kanun ayrıca, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın yetkilerini ve sektörel çerçeveleri de düzenlemektedir. Bakanlık, kamu kurumlarının sera gazı azaltım politikalarını belirlemesi, yeşil dönüşümü teşvik etmesi ve sürdürülebilirlik hedeflerini hayata geçirilmesi, belirlenen hedeflerin sektörel bazda çeşitlendirilmesi ve uygulanabilir hale getirilmesi için teknik ve operasyonel çerçeveler sunmaktadır. Enerji, su ve hammadde verimliliği, kirliliğin kaynağında önlenmesi, karbon ayak izinin azaltılması, alternatif temiz veya düşük karbonlu yakıtların ve hammaddelerin kullanımı, temiz teknolojilerin kullanımının ve sıfır atık uygulamasının yaygınlaştırılması gibi konular kanunun kapsamındadır.

Kanunun önemi, iklim değişikliği ve küresel ısınma gibi problemlere doğrudan temas eden, kapsayıcı nitelikteki ilk ulusal çalışma olmasıdır. Kanunun bir başka önemli yönü ise, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı iken daha sonra Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı haline getirilen bakanlık bünyesinde İklim Değişikliği Başkanlığı'nın kurulmasıdır. İklim Değişikliği Başkanlığı, iklim kanununun uygulanmasında ve kanunda çerçevesi belirtilen sorumlulukların tespitinde büyük rol oynayacaktır. Kanunun "çerçeve" niteliği ve bu aşamada kapsamlı ve detaylı olması beklenmemesi, bunun bir başlangıç noktası olduğunu göstermektedir. Ancak, İklim Değişikliği Başkanlığı'nın kurulması, bu çerçevenin uygulanması için güçlü bir kurumsal altyapı oluşturulduğunu ve iklim eyleminin devletin merkezi bir gündemi haline geldiğini göstermektedir. Bu, yasal düzenlemenin sadece metinle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda idari kapasite inşasını da gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Aşağıdaki tablo, Paris Anlaşması ve Türkiye İklim Kanunu arasındaki temel bağlantıları ve uyum alanlarını özetlemektedir:

Tablo 1: Paris Anlaşması ve Türkiye İklim Kanunu Arasındaki Temel Bağlantılar ve Uyum Alanları

Paris Anlaşması Hedefi/İlkesi	İlgili Paris Anlaşması Maddesi	Türkiye İklim Kanunu Yansıması/Hükmü	Uyum Açıklaması
Net Sıfır Emisyon Hedefi	Madde 2.1(a), Madde 4.1	2053 Net Sıfır Emisyon Hedefi	Türkiye'nin küresel sıcaklık hedeflerine ulaşma taahhüdünü ulusal vizyona dönüştürür.
Uyum ve Direnç Oluşturma	Madde 2.1(b), Madde 7	İklim değişikliğine uyum faaliyetleri için çerçeve, Bakanlık yetkileri	İklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı direnci artırmayı hedefler.
Finans Akışlarının Yönlendirilmesi	Madde 2.1(c), Madde 9	Yeşil dönüşümü teşvik, sürdürülebilirlik hedefleri	Düşük karbonlu ve iklime dirençli kalkınmaya yönelik finansal sistemlerin dönüşümünü destekler.
Ortak Fakat Farklılaştırılmış Sorumluluklar	Madde 2.2, Madde 4.4	Kamu ve özel sektörün iş birliği sorumlulukları, Bakanlık yetkileri	Küresel sorumlulukları ulusal koşullar ve kabiliyetler ışığında ele alır.
Gönüllü Ulusal Katkılar (NDC'ler)	Madde 3, Madde 4.2	Sera gazı emisyonlarının azaltımı ve uyum faaliyetleri için çerçeve	Ülkelerin kendi belirlediği hedeflerle küresel çabaya katkıda bulunma prensibini yansıtır.
Kurumsal Yapılanma	-	İklim Değişikliği Başkanlığı'nın kurulması	Uluslararası taahhütlerin etkin uygulanması için ulusal kurumsal kapasiteyi güçlendirir.
Sektörel Dönüşüm	Madde 4.1, Madde 7.2	Enerji, su, hammadde verimliliği, temiz teknolojiler, sıfır atık	Sera gazı azaltımı ve uyum için enerji ve sanayi sektörlerinde dönüşümü teşvik eder.

Paris Anlaşması ve İklim Kanunu'na Yönelik Temel Eleştiriler ve Hukuki Değerlendirmeleri

Paris İklim Anlaşması ve Türkiye İklim Kanunu'na yönelik muhalefet, ekonomik kaygılardan ulusal egemenlik endişelerine, bilimsel inkar söylemlerinden komplo teorilerine kadar uzanan çok yönlü bir yapıya sahiptir. Bu bölümde, başlıca eleştiriler sistematik olarak ele alınacak ve her bir eleştiriye karşı hukuki ve olgusal değerlendirmeler sunulacaktır.

A. Ekonomik Yük ve Ulusal Egemenlik Endişeleri

Ekonomik Maliyet ve İş Kaybı İddiaları

Paris İklim Anlaşması'na karşı çıkanların en güçlü argümanlarından biri, anlaşmanın ulusal ekonomiler üzerinde yaratacağı öngörülen yüksek maliyetler ve iş kayıplarıdır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, Başkan Donald Trump, anlaşmadan çekilme kararını açıklarken, anlaşmanın ABD ekonomisini "baltalayacağını" ve ülkeyi "kalıcı bir dezavantaja" sokacağını ifade etmiştir. Heritage Foundation gibi düşünce kuruluşları tarafından yapılan analizler, Paris Anlaşması'nın trilyonlarca dolarlık ekonomik zarara ve binlerce iş kaybına yol açacağını öne sürmüştür.

Hukuki ve olgusal değerlendirmeler bu iddiaları farklı bir perspektiften ele almaktadır. Paris Anlaşması'nın Madde 2, Paragraf 1(c) hükmü, finans akışlarını düşük sera gazı emisyonları ve iklim değişikliğine dirençli kalkınmaya yönelik eğilimle tutarlı hale getirmeyi hedefler. Bu durum, fosil yakıtlara bağımlı sektörlerde yapısal değişiklikler, potansiyel iş kayıpları ve mevcut altyapı yatırımlarının değer kaybetmesi anlamına gelebilir, bu da ekonomik maliyet eleştirilerine zemin hazırlar. Madde 4, Paragraf 1'deki "hızlı azaltım çalışmaları" hedefleri de, enerji sistemlerinde ve endüstride önemli ve maliyetli dönüşümler gerektirecektir. Anlaşma'nın Madde 4, Paragraf 15'i, "karşı önlemlerin etkilerinden en fazla etkilenen ekonomilere sahip Tarafların kaygılarını dikkate alır" ifadesiyle ekonomik maliyet endişelerinin Anlaşma metninde dolaylı olarak tanındığını göstermektedir. Ancak, Senatör Ted Cruz'un Keystone XL Boru Hattı gibi projelerle ilgili 11.000 iş kaybı iddiası gibi bazı iddiaların, bağımsız kaynaklarca geçici inşaat işleri olduğu ve uzun vadede sadece 50 kalıcı rol sağlayacağı belirtilerek çürütüldüğü bilinmektedir.¹ Yeşil enerji sektöründeki iş yaratımı gibi ekonomik faydalar ise genellikle göz ardı edilmektedir. İklim eylemine yönelik ekonomik eleştiriler, sadece maliyetlerin abartılması değil, aynı zamanda fosil yakıt endüstrisi gibi yerleşik ekonomik aktörlerin ve bu sektörlerle bağımlı toplulukların, yeşil dönüşümün getireceği yapısal değişikliklere karşı gösterdiği doğal bir direncin yansımasıdır. Bu durum, iklim politikasının sadece çevresel değil, aynı zamanda derin bir ekonomik ve sosyal dönüşüm projesi olduğunu ve bu dönüşümün kısa vadeli maliyetlerinin siyasi olarak nasıl kullanılabileceğini ortaya koymaktadır.

Ulusal Egemenliğin İhlali Endişesi

Paris Anlaşması'na yönelik muhalefetin önemli bir diğer dayanağı, anlaşmanın ulusal egemenliği ihlal edebileceği yönündeki endişelerdir.¹ Bu argüman, bir ülkenin kendi iç enerji ve ekonomik politikalarına ilişkin karar alma yeteneğinin uluslararası bir anlaşma tarafından kısıtlanabileceği algısını yaratmaktadır. ABD'de, Başkan Obama'nın anlaşmayı Kongre onayı almadan imzalaması, muhalifler için anlaşmanın demokratik meşruiyetini sorgulayan merkezi bir tartışma konusu olmuştur. Trump yönetimi de anlaşmadan çekilme nedenleri arasında egemenlik endişelerini açıkça belirtmiştir.

Hukuki değerlendirme, bu endişelerin Anlaşma metnindeki bazı hükümlerle nasıl ilişkilendirilebileceğini ortaya koymaktadır. Paris Anlaşması'nın Madde 4, Paragraf 2'deki

"tabandan yukarı" yaklaşımı, her ülkenin kendi ulusal katkılarını (NDC'ler) belirlemesini öngörerek ulusal özerkliği koruma amacı taşır. Ancak, bu katkıların "Anlaşma'nın hedeflerine ulaşmak amacıyla" olması ve zamanla "bir ilerleme içermesi" (Madde 4, Paragraf 3) beklentisi, ulusal politikaların küresel hedeflere göre şekillendirilmesi gerekliliğini ima eder ve bazı çevrelerde ulusal egemenliğin kısıtlandığı algısına yol açabilir. Madde 20, Paragraf 1, Anlaşma'nın uluslararası bir anlaşma olarak onay mekanizmalarına tabi olduğunu belirtir. ABD örneğinde Kongre onayı alınmaması, iç hukuktaki meşruiyet tartışmasını ve dolayısıyla egemenlik endişelerini tetikleyen bir faktör olarak kullanılmıştır. Madde 28, Paragraf 1'de belirtilen çekilme hakkı, ulusal egemenliğin bir göstergesi olarak yorumlanabilir; ancak bu hakkın belirli koşullara tabi olması, egemenliğin geçici olarak kısıtlandığı endişesini besleyebilir. "Ulusal egemenliğin ihlali" eleştirisi, uluslararası anlaşmaların iç hukuk sistemleri üzerindeki algılanan etkisine dair derin bir gerilimi yansıtmaktadır. Paris Anlaşması'nın "ulusal katkılar" (NDCs) yaklaşımı, bir yandan ulusal egemenliği koruma amacı taşırken, diğer yandan bu katkıların küresel hedeflere ulaşma doğrultusunda "iddialı çabalar" olması beklentisi, ulusal politikalar üzerinde dolaylı bir baskı oluşturur. Bu durum, küresel çevre sorunlarının doğasının, ulus-devlet egemenliğinin geleneksel sınırlarını zorladığını ve uluslararası işbirliği ile ulusal özerklik arasında sürekli bir denge arayışını gerektirdiğini göstermektedir. Bu denge arayışı, siyasi aktörler tarafından uluslararası yükümlülüklerle karşı bir direnç noktası olarak kullanılabilmektedir.

B. Yaptırım Eksikliği ve Etkinlik Tartışmaları

Yaptırım Mekanizmalarının Eksikliği ve Gönüllülük Esası

Paris Anlaşması ve Türkiye İklim Kanunu, bağlayıcı yaptırım mekanizmalarının olmaması ve gönüllülük esasına dayanması nedeniyle eleştirilmektedir.¹ Bu durum, ülkelerin taahhütlerini yerine getirme konusunda gerçek bir bağlayıcılık hissetmemesine yol açabileceği algısını yaratır ve anlaşmanın sadece sembolik bir belge olarak görülmesine neden olur. Anlaşmada bağlayıcı bir yaptırım mekanizmasının bulunmaması, onu "boşa çaba" olarak gören çevrelerin argümanını desteklemektedir.

Hukuki ve olgusal değerlendirmeler bu eleştirinin dayanaklarını açıkça ortaya koymaktadır. Paris Anlaşması'nın Madde 15, Paragraf 2'si, uyum mekanizmasının "cezai olmayan" (non-punitive) nitelikte olduğunu açıkça belirtir. Madde 4, Paragraf 2'deki "Tarafların her biri ulaşmayı amaçladığı ulusal katkıları hazırlar, tebliğ eder ve muhafaza eder" ifadesi, gönüllü ve kendi kendine belirlenen taahhütleri vurgular. Türkiye İklim Kanunu da bağlayıcılık ve yaptırım gücü eksikliği nedeniyle eleştirilmektedir; ancak, kanunun bir çerçeve amaçladığı ve bu aşamada kapsamlı ve detaylı olması beklenmediği belirtilmiştir.¹ Paris Anlaşması'nın "cezai olmayan" ve gönüllülük esasına dayalı yapısı, bir yandan anlaşmanın neredeyse evrensel katılımını sağlamıştır. Ancak bu esneklik, taahhütlerin yerine getirilmemesi durumunda gerçek bir hukuki sonucun olmaması algısını pekiştirmekte ve anlaşmanın "ciddiyetsizlik" veya "boşa çaba" olduğu eleştirilerine yol açmaktadır. Bu durum, uluslararası hukukun egemen devletlerin rızasına bağımlılığı ile küresel sorunlara karşı etkin müdahale ihtiyacı arasındaki temel bir paradoksu yansıtır. Uluslararası çevre anlaşmalarında geniş katılımı sağlamak için benimsenen "yumuşak hukuk" yaklaşımı, etkin yaptırım mekanizmalarından feragat etme anlamına gelebilir. Bu durum, anlaşmanın başarısının büyük ölçüde taraf devletlerin siyasi iradesine ve iç baskılara bağlı olduğunu, hukuki zorlamadan ziyade teşvik ve işbirliği mekanizmalarının ön planda olduğunu göstermektedir.

Anlaşmanın Etkisizliği ve Hedeflere Ulaşmadaki Başarısızlığı

Paris İklim Anlaşması'na yönelik eleştirilerin önemli bir kısmı, anlaşmanın küresel iklim hedeflerine ulaşmada yetersiz kaldığı ve taahhütlerin fiilen uygulanmadığı yönündedir.¹ Mevcut taahhütlerle 2100 yılına kadar ortalama ısınmanın 2°C hedefini aşacağı, hatta Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) raporuna göre 3°C'nin üzerinde bir sıcaklık artışı beklendiği iddia edilmektedir.¹ Küresel emisyonların anlaşma imzalandıktan sonra dahi artmaya devam etmesi ve hala zirve yapmamış olması, hedeflere ulaşmadaki zorlukları açıkça göstermektedir. Hukuki ve olgusal değerlendirmeler, bu eleştirinin dayanaklarını ve Anlaşma'nın içsel gerilimini ortaya koymaktadır. Paris Anlaşması'nın Madde 2, Paragraf 1(a) maddesi, iddialı sıcaklık hedeflerini (1.5°C/2°C) açıkça ortaya koyar. Eleştiri, bu hedeflere ulaşmada mevcut mekanizmaların ve ulusal katkıların (NDC'ler) yetersiz kaldığı yönündedir. Madde 4, Paragraf 3, ulusal katkıların zamanla "bir ilerleme içermesi" ve "en iddialı seviyeleri sunması" beklentisini ortaya koysa da, bu bir beklentidir, bağlayıcı bir zorunluluk değildir. "Küresel Durum Değerlendirmesi" (Global Stocktake) mekanizması (Madde 14, Paragraf 1), ilerlemeyi periyodik olarak gözden geçirme aracıdır; ancak bu değerlendirmenin kendisi yeterli eylemi tetikleyememekte veya eksiklikleri gidermede bağlayıcı bir mekanizma sunmamaktadır. Türkiye İklim Kanunu'nun 2053 net sıfır emisyon hedefi de "gerçekçi olmadığı" gerekçesiyle eleştirilmektedir. Ancak kanun, "doğru biçimde adil biçimde ve uyum içerisinde bir geçiş" öngördüğü ve bu aşamada kapsamlı detaylar beklenmediği belirtilerek savunulmaktadır. Paris Anlaşması, bir yandan iddialı sıcaklık hedefleri belirlerken, diğer yandan bu hedeflere ulaşmayı büyük ölçüde ulusal olarak belirlenmiş ve gönüllülük esasına dayalı katkılara bırakır. Bu içsel gerilim, NDC'lerin toplamının küresel hedeflere ulaşmada yetersiz kalması durumunda "etkisizlik" eleştirisini kaçınılmaz kılmaktadır. Küresel durum değerlendirmesi bu boşluğu tespit etmek için tasarlanmış olsa da, bağlayıcı bir mekanizma olmaması eleştirilerin devam etmesine neden olmaktadır. İklim politikalarının etkinliği, belirlenen iddialı hedefler ile bu hedeflere ulaşmak için benimsenen gönüllü ve bağlayıcı olmayan yöntemler arasındaki tutarsızlık nedeniyle sürekli bir tartışma konusudur. Bu durum, uluslararası anlaşmaların, küresel hedeflere ulaşmak için devletlerin egemenlik haklarını ne ölçüde kısıtlayabileceği konusundaki temel bir ikilemi yansıtmaktadır ve politika yapıcılarının, kamuoyunun güvenini sürdürmek için bu boşluğu kapatma zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

C. Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerindeki Yük ve Finansman Mekanizmaları

Yeşil İklim Fonu'nun (GCF) Eleştirisi ve Servet Yeniden Dağıtım İddiası

Yeşil İklim Fonu (GCF), Paris Anlaşması'nın finansman mekanizmalarından biri olarak, anlaşmaya karşı çıkanların hedef aldığı önemli bir konudur. Başkan Trump, GCF'yi zengin ülkelerden fakir ülkelere "servet yeniden dağıtım planı" olarak eleştirmiştir. Fonun şeffaflığı ve hesap verebilirliği konusunda da eleştiriler bulunmaktadır; bazı iddialar, paranın yozlaşmış hükümetlere gittiğini öne sürmüştür.

Hukuki ve olgusal değerlendirmeler bu eleştirinin hukuki temelini ortaya koymaktadır. Paris Anlaşması'nın Madde 9, Paragraf 1'i, gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkelere hem azaltım hem de uyum konusunda finans kaynağı sağlama yükümlülüğünü açıkça belirtir.¹ Bu, doğrudan "servet yeniden dağıtım" eleştirisinin hukuki temelini oluşturur. Madde 9, Paragraf 3, gelişmiş ülkelerin iklim finansmanı sağlamadaki lider rolünü pekiştirir. Madde 9, Paragraf 4, en az gelişmiş ülkeler ve küçük ada devletleri gibi hassas durumdaki gelişmekte olan ülkelerin önceliklerini vurgular. Madde 9, Paragraf 8 ise GCF'nin de içinde bulunduğu mevcut finans mekanizmalarının Anlaşma'ya hizmet ettiğini belirtir. Eleştiriler, fonun amacının yeşil enerjiyi sübvans etmek ve iklim adaptasyon/azaltım programlarını finanse etmek olmasına rağmen, şeffaflık ve potansiyel yolsuzluk riskleri hakkındadır. İklim finansmanı, sadece teknik bir

yardıml mekanizması değil, aynı zamanda küresel eşitsizlikler, tarihsel sorumluluklar ve ulusal ekonomik çıkarların kesiştiği oldukça politik bir alandır. Finansman mekanizmalarına yönelik eleştiriler, genellikle operasyonel şeffaflık eksiklikleriyle birlikte, ideolojik ve jeopolitik argümanlarla birleşerek küresel iklim eylemine karşı direnci artırmaktadır.

Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerindeki Adil Olmayan Yük İddiası

Paris Anlaşması'na yönelik muhalefet, sadece gelişmiş ülkelerden değil, aynı zamanda bazı gelişmekte olan ülkelere de gelmektedir. Bu ülkeler, Anlaşma'nın kendilerine "eşitsiz yük" getirdiğini ve iklim değişikliğinin tarihsel sorumluluğunun büyük ölçüde sanayileşmiş ülkelere ait olduğunu savunarak, zengin ülkelerin daha fazla sorumluluk alması gerektiğini dile getirmektedir. Türkiye'nin iklim fonlarına ulaşım konusundaki şikayetleri bu argümanı somutlaştıran bir örnektir.

Hukuki ve olgusal değerlendirmeler bu eleştirinin dayanaklarını açıklamaktadır. Madde 2, Paragraf 2'deki "hakkaniyet, ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ilkesi ve tarafların görece kabiliyetlerini yansıtacak şekilde uygulanacaktır" ilkesi, gelişmekte olan ülkelerin daha az sorumluluk taşıması gerektiğini kabul eder.¹ Madde 4, Paragraf 4, gelişmiş ülkelerin liderlik etmesi gerektiğini, gelişmekte olan ülkelerin ise "teşvik edildiğini" belirtir, daha esnek bir yaklaşım sunar. Madde 4, Paragraf 5, gelişmekte olan ülkelere destek sağlanacağını belirtir.¹ Türkiye Cumhuriyeti'nin Anlaşma'ya eklediği beyan, Anlaşma'yı "gelişmekte olan bir ülke olarak ve ulusal katkı beyanları çerçevesinde, Anlaşmanın ve mekanizmalarının ekonomik ve sosyal kalkınma hakkına hâlel getirmemesi kaydıyla uygulayacağını" açıkça belirtmektedir. Bu, Türkiye'nin kalkınma önceliklerini koruma şartıyla uygulayacağını gösterir. Türkiye'nin GCF'ye erişim sorunları, fonun en az gelişmiş ülkeleri önceliklendirmesi nedeniyle ortaya çıkmıştır. Küresel iklim müzakerelerinde "adil yük paylaşımı" konusu, uluslararası hukuki ilkelerin somut uygulamadaki karmaşıklığını yansıtmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin, kendilerine düşen yükün hala adil olmadığını algılaması ve kalkınma önceliklerini koruma ihtiyacı hissetmesi, Paris Anlaşması'na yönelik muhalefetin önemli bir kaynağını oluşturmakta ve uluslararası iklim finansman mekanizmalarının daha kapsayıcı ve esnek olması gerektiğini düşündürmektedir.

Aşağıdaki tablo, Paris Anlaşması ve İklim Kanunu'na yönelik temel eleştirileri ve hukuki dayanakları veya olgusal değerlendirmeleri özetlemektedir:

Tablo 2: Paris Anlaşması ve İklim Kanunu'na Yönelik Temel Eleştiriler ve Hukuki Dayanakları/Değerlendirmeleri

Eleştiri Kategorisi	Spesifik Argüman	İlgili Paris Anlaşması Maddesi (varsa)	İlgili İklim Kanunu Hükümü (varsa)	Hukuki/Olgusal Değerlendirme/Karşı Argüman
Ekonomik Maliyet	Anlaşma ekonomileri olumsuz etkileyecek, iş kayıplarına açacak. yol	Madde 2.1(c), 4.1, 4.15	2053 Net Sıfır Hedefi, Sektörel dönüşüm	Anlaşma metni dolaylı olarak ekonomik etkileri kabul eder ancak iddialar abartılıdır; yeşil sektörde iş yaratımı göz ardı edilir.

Eleştiri Kategorisi	Spesifik Argüman	İlgili Paris Anlaşması Maddesi (varsa)	İlgili İklim Kanunu Hükümü (varsa)	Hukuki/Olgusal Değerlendirme/Karşı Argüman
Ulusal Egemenlik	Ülkelerin iç enerji/ekonomi politikalarını kısıtlayacak.	Madde 4.2, 4.3, 20.1, 28.1	-	NDC'ler ulusal özerkliği korur ancak küresel hedefler için ilerleme beklenir; çekilme hakkı mevcuttur.
Yaptırım Eksikliği	Bağlayıcı yaptırım mekanizmasından yoksun, gönüllülüğe dayalı.	Madde 15.2, 4.2	Çerçeve niteliği	Madde 15 cezai olmayan yapıyı açıkça belirtir; geniş katılım için stratejik bir tercihtir. Kanun çerçeve niteliğindedir.
Etkisizlik	Küresel ısınma hedeflerine ulaşmada yetersiz, emisyonlar artmaya devam ediyor.	Madde 2.1(a), 4.3, 14.1	2053 Net Sıfır Hedefi	Hedefler iddialı ancak gönüllü NDC'ler yetersiz kalabilir; Küresel Durum Değerlendirmesi bağlayıcı değildir. Kanun kademeli geçiş öngörür.
GCF Eleştirisi	Zengin ülkelere fakir ülkelere servet transferi, şeffaf değil.	Madde 9.1, 9.3, 9.4, 9.8	-	Madde 9 gelişmiş ülkelere finansman yükümlülüğü getirir; bu, iklim adaleti ilkesinin bir yansımasıdır. Şeffaflık endişeleri mevcuttur.
Adil Olmayan Yük	Gelişmekte olan ülkeler üzerinde orantısız maliyet ve sorumluluk.	Madde 2.2, 4.4, 4.5	Türkiye'nin 2053 beyanı	"Ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar" ilkesi mevcuttur; ancak finansman erişiminde sorunlar algıyı besler.
Komplo Teorileri	Besi hayvancılığını bitirme, yapay et teşviki, nüfus azaltma.	Madde 2.1(b)	Kanunda yapay et düzenlemesi yok	Anlaşma gıda güvenliğini korumayı hedefler; kanunda bu yönde düzenleme bulunmaz. İddialar kronolojik ve olgusal olarak yanlıştır.

Eleştiri Kategorisi	Spesifik Argüman	İlgili Paris Anlaşması Maddesi (varsa)	İlgili İklim Kanunu Hükümü (varsa)	Hukuki/Olgusal Değerlendirme/Karşı Argüman
Fosil Yakıt Lobisi	Enerji bağımsızlığı argümanı ile iklim politikalarına karşı lobi.	Madde 2.1(c), 4.1	Yeşil dönüşüm, temiz yakıtlar	Anlaşma hedefleri fosil yakıt endüstrisinin çıkarlarıyla çatışır; bu da lobi faaliyetlerini tetikler.
Siyasi Kutuplaşma	İklim tartışması siyasi ayrışmanın parçası, yanlış bilgi yayılımı.	-	-	Anlaşma siyasi tartışmaların odağı haline gelir; sosyal medya yanlış bilgi yayılımını hızlandırır.

İklim Kanunu Gerçekten Yapay Ete Hukuki Dayanak mı? Komplo Teorilerinin Hukuki Analizi

İklim politikalarına yönelik en dikkat çekici ve yaygın komplo teorilerinden biri, Paris İklim Anlaşması ve Türkiye İklim Kanunu'nun aslında besi hayvanlarının soyunu tüketmek ve yapay et üretimini yaygınlaştırmak için imzalandığı yönündeki asılsız iddialardır. Bu iddialar, anlaşmaların gerçek amaçlarını çarpıtarak geniş kitlelerde korku ve direnç yaratmayı hedeflemektedir. Daha geniş komplo teorileri arasında, iklim değişikliğinin aslında dünya nüfusunu azaltmak amacıyla uydurulduğu veya insanların özgürlüğüne müdahale edileceği gibi uç eleştiriler de yer almaktadır.

Paris Anlaşması Metninde Yapay Et/Hayvancılık İlişkisi

Paris İklim Anlaşması'nda besi hayvancılığını doğrudan hedef alan veya yapay et üretimini zorunlu kılan herhangi bir madde bulunmamaktadır. Aksine, Anlaşma'nın Madde 2, Paragraf 1(b) amacı, "Gıda üretimini tehdit etmeyecek şekilde, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum sağlayabilme kabiliyetini artırmak, iklim değişikliğine direnci geliştirmek ve düşük emisyonlu kalkınmayı teşvik etmek"tir. Bu hüküm, gıda güvenliğini koruma ve gıda üretimini tehdit etmeme yükümlülüğünü açıkça belirtir ve besi hayvancılığını bitirme gibi iddialarla tamamen çelişmektedir. Anlaşma metni, belirli endüstrileri veya tüketim alışkanlıklarını hedef alan gizli gündemler içermemektedir.

Türkiye İklim Kanunu Metninde Yapay Et/Hayvancılık İlişkisi

Türkiye İklim Kanunu'nun içeriğinde de "Yapay et" iddiasını ispata yarar herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Türkiye'nin Niyet Edilen Ulusal Katkı Beyanı'nda dahi, hayvancılıkla ilişkilendirilebilecek tek madde, besi ve tavuk çiftliklerinde bulunan atıkların değerlendirilmesi çalışmasıdır. Bu düzenleme, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik olumlu bir adımdır ve hayvancılığı yasaklama veya bitirme amacı taşımamaktadır.¹ Kanun, enerji, su ve hammadde verimliliği, kirliliğin kaynağında önlenmesi, karbon ayak izinin azaltılması, alternatif temiz veya düşük karbonlu yakıtların ve hammaddelerin kullanımı, temiz teknolojilerin kullanımının ve sıfır atık uygulamasının yaygınlaştırılması gibi konuları içermektedir. Bu hükümler arasında yapay et üretimine zorlama veya hayvancılığı yasaklama gibi bir amaç bulunmamaktadır.

Yapay Et İddialarının Olgusal Çürütülmesi ve Kaynağı

Yapay et iddialarının kronolojik ve olgusal gerçeklerle de ilgisi bulunmamaktadır. Yapay et çalışmalarının Paris Anlaşması henüz ortada yokken, 2000'li yılların başında başladığı ve ilk hamburger köftesinin 2013 yılında üretildiği belirtilmiştir. Bu durum, yapay etin anlaşmayla doğrudan ilişkilendirilmesinin kronolojik olarak yanlış olduğunu ve iddiaların asılsız olduğunu göstermektedir. Ayrıca, yapay etin maliyetinin hala yüksek olduğu ve bildiğimiz etin yerini almasının kolay görünmediği de vurgulanmıştır.

Bu tür iddiaların kaynağı, et tüketiminin iklim değişikliğinde etkili olduğunu ve bu nedenle alternatif protein kaynaklarının araştırılması gerektiğini belirten bazı bilimsel çalışmalardır. Ancak bu araştırmalar teyit edilmiş veya devletler tarafından benimsenmiş olmadığı gibi, bu yönde zorlayıcı herhangi bir düzenleme de söz konusu değildir. Komplo teorileri ve yanlış bilgiler, Anlaşma'nın gerçek içeriğini çarpıtarak, belirli endüstrileri ve tüketim alışkanlıklarını hedef alıyormuş gibi göstermektedir. Anlaşma'nın hukuki metni, bu tür asılsız iddialara karşı doğrudan bir savunma mekanizması sunmamaktadır; zira bu iddialar, metnin kendisinden ziyade, dışsal ve ideolojik motivasyonlarla üretilmektedir.

Tarım Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada ise şu ifadeler yer verilmiştir:

“Yapay et üretimi, ülkemizde ruhsatlandırılmış, ticarileşmiş veya desteklenen bir faaliyet değildir. Bakanlığımız tarafından bu alanda herhangi bir mevzuat düzenlemesi, izin, altyapı hazırlığı ya da teşvik söz konusu değildir.”

Sonuçlar

Paris İklim Anlaşması'na ve Türkiye İklim Kanunu'na yönelik muhalefet, ekonomik kaygılardan ulusal egemenlik endişelerine, bilimsel inkar söylemlerinden komplo teorilerine kadar uzanan çok yönlü bir yapıya sahiptir. Bu raporun analizi, bu argümanların karmaşık doğasını ve özellikle dijital platformlarda nasıl yayıldığını ve güçlendiğini ortaya koymuştur.

Muhalefet argümanları genellikle ekonomik maliyetlerin abartılması, iş kayıplarının yanlış veya yanıltıcı verilerle desteklenmesi ve ulusal egemenliğin tehdit altında olduğu algısının yaratılması gibi stratejilerle kamuoyunu etkilemeye çalışmaktadır. Bilimsel konsensüsün reddi ve iklim değişikliği inkarı, jeopolitik komplo teorileriyle birleştirilerek ve bilimsel şüphecilik yanlış kullanılarak yaygınlaştırılmaktadır.

Anlaşmanın "tabandan yukarı" yaklaşımı ve "cezai olmayan" uyum mekanizması gibi yapısal özellikleri, geniş küresel katılımı sağlamak için tasarlanmış stratejik tercihlerdir. Ancak bu tasarım, aynı zamanda yaptırım eksikliği ve dolayısıyla etkinlik eleştirilerinin temelini oluşturmaktadır. Anlaşma'nın ulusal katkıları belirleme ve uygulama konusundaki esnekliği, ulusal egemenlik endişelerini bir ölçüde gidermeye çalışsa da, küresel hedeflere ulaşma beklentisi ulusal politikalar üzerinde dolaylı bir baskı oluşturmakta ve bu da egemenlik kısıtlaması algısına yol açabilmektedir.

Ekonomik maliyet ve iş kaybı iddiaları, Anlaşma'nın düşük emisyonlu kalkınma ve hızlı azaltım hedeflerinin kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Anlaşma'nın kendisi bile bu "karşı önlemlerin etkilerinin" farkında olduğunu belirtmektedir. Yeşil İklim Fonu'na yönelik "servet yeniden dağıtımı" eleştirileri, Anlaşma'nın gelişmiş ülkelere yüklediği finansman yükümlülüklerinin doğrudan bir sonucudur ve küresel iklim adaleti ilkesinin siyasi olarak nasıl

çarpıtılabileceğini göstermektedir. Benzer şekilde, gelişmekte olan ülkeler üzerindeki "adil olmayan yük" algısı, "ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar" ilkesinin uygulamadaki yorumu ve finansal desteklerin yeterliliği konusundaki endişelerden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin beyanı, ulusal kalkınma önceliklerinin uluslararası iklim yükümlülükleriyle nasıl çatışabileceğine dair somut bir örnek sunmaktadır.

Anlaşma'nın iddialı sıcaklık hedefleri ile bu hedeflere ulaşma için öngörülen gönüllü ve bağlayıcı olmayan ulusal katkılar arasındaki gerilim, "etkisizlik" eleştirisinin temelini oluşturmaktadır. Küresel durum değerlendirmesi mekanizması bu boşluğu tespit etmek için tasarlanmış olsa da, bağlayıcı bir yaptırım gücünün olmaması eleştirilerin devam etmesine neden olmaktadır.

Bilimsel konsensüsün reddi ve komplo teorileri gibi eleştiriler, Anlaşma metninin doğrudan bir eksikliğinden ziyade, Anlaşma'nın dayandığı bilimsel temelin dışsal, ideolojik ve ekonomik çıkarlar tarafından hedef alınmasıyla ilişkilidir. Anlaşma metni bilimsel bilgiyi temel alırken, bu tür dezenformasyon kampanyalarına karşı doğrudan bir hukuki savunma mekanizması sunmamaktadır. Özellikle "yapay et" gibi iddiaların hukuki metinlerde hiçbir dayanağı bulunmamaktadır; bu iddialar, bilimsel araştırmaların çarpıtılması ve duygusal manipölasyon yoluyla yayılmaktadır. Fosil yakıt endüstrisinin lobicilik faaliyetleri ve siyasi polarizasyon da Anlaşma'nın hedeflerinin mevcut ekonomik ve siyasi dinamiklerle çatışmasından kaynaklanmakta, Anlaşma'nın kendisi bu çatışmaların bir hedefi haline gelmektedir.

Bu bulgular, iklim eylemine yönelik direncin sadece politik veya ekonomik faktörlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda dijital dezenformasyonun ve siyasi kutuplaşmanın kamusal söylem üzerindeki derin etkileriyle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Gelecekteki iklim politikalarının başarısı, bu çok boyutlu muhalefetin dikkatli bir şekilde anlaşılmasına ve dijital alandaki yanlış bilgi kampanyalarıyla mücadele etmek için etkili stratejilerin geliştirilmesine bağlı olacaktır. Türkiye İklim Kanunu'nun bu aşamada bir çerçeve niteliğinde olması ve kademeli bir geçiş öngörmesi, belirlenen hedeflere ulaşmada atılan önemli bir adımdır.

HUKUKÇULAR DERNEĞİ

Mevzuat Çalışmaları Komisyonu